

Zsigmond Anna: Zsigmond László életútja 1907–1992

A felkészülés évei a tudós-tanári pályára

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Levéltár, Pécs, 2024. 158 p.

(Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Levéltár Kiadványai 6.)

ISBN 978-963-62622-1-1

A Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Levéltára által kiadott, Zsigmond László életének korai éveiről szóló életrajzi kötetben a történész életét lánya, Zsigmond Anna (történész, a neveléstudomány doktora) mutatja be mindazoknak, akik 20. századi historiográfiával, tudomány- vagy oktatástörténettel foglalkoznak, valamint a magyarországi zsidóság társadalmi kérdései iránt érdeklődnek. A 158 oldal terjedelmű kötet színes képanyaggal és jelentős mennyiségű forrással gazdagítja Zsigmond László életútjának bemutatását. A könyv megjelenése része a *Múltból a jövő felé – a modernkori pécsi felsőoktatás első száz esztendeje (1923–2023)* című projektnek, valamint a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Levéltár Kiadványai sorozatnak. A kötet szerkezetileg négy nagyobb fejezetre bontható (előszó, bevezetés és utószó nélkül), valamint közli Zsigmond László műveinek listáját. Ezt egészíti ki az általa írt munkák egy részéből válogatott *Függelék*, valamint egy rövid Rezümé és annak angol nyelvű fordítása.

A könyv Zsigmond László születésétől, 1907-től a Palesztinába való kivándorlásáig, 1933-ig mutatja be a későbbi történész életét, mindezt rendhagyó, az életrajzi elemeket lokális társadalomtörténeti kontextusba ágyazó stílusban. Bár direkt módon nem jelenik meg a szövegben, de érezhető az a szándék, hogy Zsigmond László szaktudományos munkásságának szegmenseit a fiatal kori tanulmányaira vezesse vissza.

Az első fejezet általános értelemben közelíti meg a zsidóság szemszögéből a magyar közoktatás dualizmus és Horthy-kori történetét. A szerző egyik szakterületének számító témakör a felvezetése Zsigmond László a mohácsi izraelita tanodában töltött tanulói éveinek. Szülei korai halálából fakadóan hűgával, Weisz Annával nehéz körülmények között éltek ebben, az ország életében is válságosnak tekinthető időszakban. Zsigmond (1945-ig Weisz) László ezután a bajai ciszterciák által fenntartott gimnáziumba járt. Itt szigorú körülmények között tanult (szünetekben csak latinul lehetett társalogni), „kosztos diákként” bejáró volt, ugyanis ekkor rokonoknál lakott. Mohács és Baja után a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem francia, illetve német nyelv és irodalom tanári szakára nyert felvételt Pécsre. Ekkoriban még mindig nehéz körülmények között élt, anyagi helyzetén főleg magánóraadással igyekezett javítani. Diplomáját 1931-ben szerezte meg, azonban állást nem kapott, ezért 1933-ban kivándorolt Palesztinába. Az élettörténet ennél a pontnál lezárul, azonban érdemes még kitérni a mintegy másfél évtizednyi tanulói időszakának hatásaira.

A mohácsi izraelita közegben a hagyományos zsidó értékrendet szívta magába. Mind-ehhez átfogó tudásvágy és műveltség adódott a bajai ciszterciták ösztönzésével. Az egyetem befejezésével három nyelvet ismert kimagasló szinten, ami nem független a későbbi világtörténelmi érdeklődésétől. A nyelvek, valamint a Talmud és a Tóra ismerete hozzájárult Zsigmond László későbbi alapműveltségéhez. Az egyetemen mindezt kibővítette az irodalmi ismeretanyaggal.

A szerző érdeme, hogy a későbbi történelmi életút állomásait a környezet bemutatásával teszi teljesebbé. Ebből fakadóan azonban érezhető egyfajta arányeltolódás, ami az életrajzi ismertetés rovására komolyabb szerepet biztosít az általános intézménytörténeti és helytörténeti témáresznek. További kritikaként fogalmazható meg, hogy a főszövegben megjelenő képanyag nem minden esetben kapcsolódik szorosan a tartalomhoz, ami az olvasás során időnként zavaró hatást kelthet (lásd például a 81–88. oldalakat). A kötetben hangsúlyosan megjelenő numerus clausus ismertetése és hatásainak bemutatása Zsigmond László életútjához kapcsolva viszont értékes hozzájárulás a hazai társadalomtörténet-íráshoz.

A Függelékben közölt tanulmány (*A német katolikusok és a nemzeti szocializmus*), Zsigmond László jelentkezési anyaga (a Pécsi Magyar Királyi Középiskolai Tanárképző Intézetbe), egyetemi előadásainak jegyzékei és bizonyítványai kimagasló forrásértékűek. Ezzel ellentétben kérdéses, hogy akadémiai székfoglalója, valamint a kereszténydemokrácia fogalmáról írott munkája miért került be e kiadványba.

A kötet megjelenése mind historiográfiai, mind egyetem- és társadalomtörténeti szempontból értékelendő. A széleskörű forrásbázis – családi hagyaték, egyetemi iratok, lokális források – bevonása hozzájárul a magyarországi zsidóságot érintő társadalomtörténeti kutatásokhoz, valamint a Pécsi Tudományegyetem és a Horthy-kori oktatáspolitikára megértéséhez. Egyetlen elvárás maradt csak a szerző felé: Zsigmond László további élettörténetének feldolgozása, legfőképpen 1945 utáni történelmi munkásságának ismertetése.

Kovács Balázs